

Лапська О. О.

Київський національний університет культури і мистецтв

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БІБЛІОТЕЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У статті зосереджено увагу на ролі громадських організацій для суспільства, що представляють інтереси різних груп та забезпечують взаємозв'язок органів державної влади і суспільства. Здійснено аналіз діяльності Української бібліотечної асоціації, що сприяє розвитку міжнародного співробітництва у всіх сферах бібліотечної справи. Визначено важливість створення громадських організацій для покращення міжнародного співробітництва у бібліотечній галузі України.

Ключові слова: громадські організації, інформаційне середовище, міжнародне бібліотечне співробітництво, Українська бібліотечна асоціація.

Стратегічна мета трансформації українського суспільства полягає в розбудові суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Необхідним елементом демократії є залучення громадськості до процесів вироблення політики і прийняття політичного рішення. У світовій практиці склалася типологія комунікаційних відносин у системі «влада» – «громадськість», яка включає інформування, консультування, залучення громадськості до участі [1, 34, 36]. Основою громадянського суспільства є громадські, благодійні організації, творчі спілки, інші установи та невідприємницькі товариства, що представляють інтереси різних корпоративних груп та мають забезпечувати взаємозв'язок органів державної влади і суспільства, організовувати публічний діалог із ключових питань розвитку держави та суспільства. Працюючи безпосередньо з представниками різних груп громадськості, громадські організації впливають на формування громадської думки [5, 384].

Значну роль громадські організації відіграють у бібліотечній сфері. Варто відзначити, що професійні об'єднання бібліотекарів в Україні були засновані не так давно.

В останнє десятиліття громадські бібліотеки України активізували свою участь у роботі професійних міжнародних організацій, у міжнародних навчальних і професійних

обмінах, почали розвивати професійні зв'язки із зарубіжними книгозбірнями та спорідненими професійними асоціаціями, активніше проводити та брати участь у міжнародних конференціях [10].

Аналізуючи наукові публікації у цій темі, серед вітчизняних науковців, які у тому чи іншому аспекті висвітлюють діяльність бібліотечних громадських організацій в міжнародному бібліотечному співробітництві, варто відзначити праці В. Загуменної, В. Пашкової, Л. Прокопенко, І. Шевченко, О.В. Воскобойнікової-Гузевої.

На думку В. С. Пашкової, яка досліджувала роль бібліотечних асоціацій та розглядала їх діяльність як добровільних громадських організацій, що сприяють розвитку бібліотечної справи і вдосконаленню бібліотечно-інформаційного обслуговування. Вона вважає, що бібліотечні асоціації – це важливий громадський орган управління, що існував і продовжує існувати паралельно з адміністративними структурами в соціальному інституті бібліотечної справи до сьогодні, коли вони набувають значення центрів розповсюдження, впровадження і освоєння результатів наукових досліджень, сучасних інформаційно-бібліотечних технологій і прогресивного досвіду [7].

Зокрема, О. В. Воскобойнікова-Гузева розглядає громадські організації як один із найпоширеніших та результативних видів партнерства з бібліотеками, що забезпечує розширення міжнародного бібліотечного співробітництва з метою обміну досвідом та реалізації конкретних програм і проектів [2, 5].

Для висвітлення ролі громадських організацій у міжнародному співробітництві бібліотечної галузі доцільно розглянути законодавчу базу у цій сфері.

Закон України «Про громадські організації» містить термінологічне визначення «громадських організацій». Статтею 1 цього Закону визначено: це об'єднання громадян, створене з метою здійснення своїх прав і свобод, задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, національно-культурних та інших спільних інтересів, удосконалення законодавства, забезпечення урахування інтересів усіх суспільних груп органами державної влади та органами місцевого самоврядування через свою діяльність, а також впливу на вироблення і здійснення політики держави [4].

У Законі «Про бібліотеки та бібліотечну справу» у розділі XI статті 31 вказано, що держава сприяє розширенню міжнародного співробітництва в бібліотечній справі. А також визначені основні напрями міжнародного співробітництва, одним із яких є участь у роботі міжнародних організацій. Зазначено, що бібліотеки зі статусом юридичної особи

мають право укладати договори про співробітництво з бібліотеками інших держав відповідно до законодавства [3].

Для розбудови міжнародних стосунків із професійними громадськими організаціями інших країн важливим було підписання Меморандуму про співробітництво бібліотечних асоціацій, яке відбулося 27 вересня під час Форуму бібліотекарів, що проходив у Астані (Республіка Казахстан) за участі представників від УБА – Шевченко І. О., президента УБА та Вилегжаніної Т. І., генерального директора НПБУ, віце-президента УБА.

У Меморандумі зазначено, що громадські бібліотечні об'єднання є силою, що здатна впливати на вирішення проблем вільного доступу громадян до знань, інформації, історико-культурної спадщині, а також здійснювати соціальний захист бібліотекарів [8, 74].

Підвищення ролі громадських асоціацій України в інформаційному середовищі гальмує відсутність належної законодавчої бази та міжнародних угод для ефективної міжнародної співпраці та обміну інформацією.

В Україні роль громадських організацій, котрі займаються проблемами бібліотечної сфери, виконує Українська бібліотечна асоціація (УБА), яка створена у 1995 р. Це незалежна всеукраїнська громадська організація з індивідуальним і колективним членством, яка об'єднує на добровільних засадах осіб, професійно пов'язаних із бібліотечною справою, бібліографічною та інформаційною діяльністю, та тих, хто зацікавлений у їх розвитку [11].

Статутом Української бібліотечної асоціації, який був затверджений ще 01 лютого 1995 року, передбачається, що асоціація сприяє реалізації прав громадян на вільний доступ до інформації, захищає інтелектуальну свободу, підвищує обізнаність громадян із цих питань.

Метою Асоціації є активний вплив на бібліотечну та інформаційну політику в Україні, консолідація бібліотек, укріплення і розвиток бібліотечної професії та бібліотечно-інформаційної освіти, підтримка та ініціація проектів, спрямованих на інформатизацію бібліотек, а також на збереження традиційної книжкової культури і підтримку читання.

Основними завданнями УБА є: сприяння доступу громадян до всього обсягу накопичених знань та інформації; сприяння формуванню у суспільстві усвідомлення пріоритету бібліотеки як центру інформації та осередку культури, привернення уваги суспільства до її проблем; сприяння вдосконаленню законодавства з питань, що

стосуються бібліотечної справи і доступу громадян до інформації; сприяння органам державної влади та органам місцевого самоврядування при вирішенні питань, що зачіпають права та законні інтереси членів УБА; інформування громадськості з проблем галузі та шляхів їх вирішення; координація діяльності членів для досягнення мети та вирішення завдань УБА; представництво членів УБА у відносинах із підприємствами, установами, організаціями.

УБА, як національна бібліотечна асоціація, є членом Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА) і представлена у трьох секціях – національних бібліотечних асоціацій, публічних бібліотек та університетських бібліотек.

Українська бібліотечна асоціація, прагнучи до розбудови міжнародних стосунків із професійними громадськими організаціями інших країн, активно розвиває програми партнерства та співпраці.

Українська бібліотечна асоціація виступає партнером у реалізації одного з наймасштабніших міжнародних бібліотечних проєктів в Україні – програми «Бібліоміст», що адмініструється IREX і є частиною ініціативи «Глобальні бібліотеки» за фінансування Фондації Білла та Мелінди Гейтс та підтримки USAID. Метою програми «Бібліоміст» є підтримка сучасної мережі публічних бібліотек в Україні шляхом створення системи публічного доступу до Інтернету більш ніж в 1500 бібліотеках країни. У 2009 році в межах реалізації проєкту «Бібліоміст» розпочав роботу Головний тренінговий центр УБА, в якому підвищують кваліфікацію бібліотечні працівники України відповідно до нових соціокультурних, економічних та інформаційно-технологічних реалій [11].

Членство Української бібліотечної асоціації у Міжнародній федерації бібліотечних асоціацій та установ (IFLA) дало можливість слідувати до міжнародного розвитку бібліотечно-інформаційної діяльності, вивчаючи та запозичуючи прогресивний міжнародний досвід, а також можливість впливати на розвиток бібліотечної справи в світі, ділитися кращими напрацюваннями вітчизняної бібліотечної теорії та практики, розповідаючи зарубіжним колегам про українські реалії та кращий досвід, беручи участь у міжнародних проєктах і програмах [10].

Важливим внеском УБА у розвиток бібліотечної справи є підготовлені Робочою групою у квітні 2015 р. Концепція якісних змін бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України (до 2025 р.), а потім, на її основі (у липні 2015 р.), проєкт Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 р. «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України», які були затверджені Кабінетом Міністрів

України 23 березня 2016 р. Проект Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 р. важливий в тому, що акцентує увагу на необхідності розроблення і упровадження дієвої державної політики у бібліотечній сфері, спрямованої на модернізацію нормативно-правової бази та стандартів, які визначають діяльність бібліотек; досягнення стабільного фінансування і матеріально-технічного та кадрового забезпечення; сприяння інтеграції вітчизняних бібліотек у глобальне інформаційне середовище [9, 4-5].

У лютому 2015 року виповнилось 20 років із дня заснування Української бібліотечної асоціації. Нині УБА представляє близько 69 тис. бібліотечних працівників із усієї країни, понад 39 тис. бібліотек. Члени УБА працюють у публічних, вузівських, шкільних і спеціальних бібліотеках. УБА визнана професійною спільнотою України та світу, сприяє розвитку громадянського суспільства, впливає на розвиток бібліотечно-інформаційної сфери в Україні, активно відстоює права громадян на доступ до всього обсягу накопичених знань та інформації, свободу слова, працює задля розвитку суспільства знань.

Підсумовуючи, варто відзначити, що міжнародна співпраця в галузі бібліотечної справи є невід'ємною складовою міжнародних зв'язків будь-якої держави. Важливим для покращення міжнародного співробітництва у бібліотечній галузі є громадські організації. Вони розвивають міжнародну співпрацю, виступають партнером у реалізації міжнародних проектів і програм, що сприяють удосконаленню бібліотечно-інформаційного обслуговування та розвитку бібліотечної професії. Перспективним для подальшого розвитку національних бібліотечних організацій України є покращання координації та кооперації їхньої діяльності. Вдосконаленню діяльності бібліотечних організацій України сприятиме розвиток їх організаційної спроможності, цілеспрямована діяльність щодо залучення нових членів і розвитку послуг, актуалізація функцій відповідно до потреб суспільства і галузі [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берегова, О. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в культуротворчих процесах України / О. Берегова // Культурологічна думка. – Київ, 2011. – С. 33–39.
2. Воскобойнікова-Гузєва, О. В. Соціальне партнерство як чинник розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України [Текст] / О. В. Воскобойнікова-Гузєва // Бібл. вісн. – 2014. – № 4. – С. 3–7.
3. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» // Відомості Верховної Ради. – 2009. – № 39.

4. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI / Верховна Рада України.
5. Колосай, Л. А. Роль громадських організацій у розвитку бібліотек навчальних закладів [Електронний ресурс] / Л. А. Колосай // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Вип. 1. Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України / АПН України, Держ. наук-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ, 2008.– С. 384–394. – Режим доступу: <http://www.dnpb.gov.ua/datas/upload/files/924068526.pdf>.
6. Можливості міжнародної співпраці для Української бібліотечної асоціації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.library.ukma.edu.ua/?id=214>. – Назва з екрана.
7. Пашкова, В. С. Еволюція національних бібліотечних асоціацій (1876–2009) : автореф. дис... д-ра іст. наук : 27.00.03 / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2010.
8. Пашкова, В. С. Розбудова потужних бібліотечних асоціацій : навч. матер. для підвищ. кваліфікації бібліотекарів / уклад. В. С. Пашкова, Я. Є. Сошинська ; Укр. бібл. асоц., Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв, Центр безперервної інформ.-бібл. освіти. – К. : Самміт-Книга, 2012. –184 с.
9. Попик, В. Стратегія розвитку бібліотечної сфери та пріоритети формування національного науково-інформаційного простору / В. Попик // Бібл. вісн.. – 2015. – № 5. – С. 3–9.
10. Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» [Електронний ресурс] : проект // Ліга. Закон : правовий портал України. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1592.html, вільний. – Назва з екрана.
11. Українська бібліотечна асоціація : документи і матеріали / Укр. біблі. асоц., Нац. парлам. б-ка України ; [уклад. Пашкова В. С., Кононенко В. О.]. – 4-е вид., переробл. і доп. – Київ : [б. в.], 2001. – 77 с.

Лапская О. О.

Киевский национальный университет культуры и искусств

**ОБЩЕСТВЕННЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ И ИХ РОЛЬ В РЕАЛИЗАЦИИ ЗАДАЧ
МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В БИБЛИОТЕЧНОМ ДЕЛЕ
УКРАИНЫ**

В статье обращено внимание на роли общественных организаций для общества, представляющие интересы различных групп, которые обеспечивают взаимосвязь органов государственной власти и общества. Осуществлен анализ деятельности Украинской библиотечной ассоциации, что способствует развитию международного сотрудничества во всех сферах библиотечного дела. Определена важность создания общественных организаций для улучшения международного сотрудничества в библиотечном деле Украины.

Ключевые слова: общественные организации, информационная среда, международное библиотечное сотрудничество, Украинская библиотечная ассоциация.

Lapska O. O.

Kyiv National University of Culture and Arts

**GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS AND THEIR ROLE IN MISSIONS OF
INTERNATIONAL COOPERATION OF UKRAINE LIBRARY**

The article focuses on the role of civil society organizations in representing the interests of various groups and ensure the relationship of state and society. The analysis of Ukrainian Library Association, which promotes international cooperation in all areas of librarianship. Determined the importance of a public organization to improve international cooperation in the field of librarianship Ukraine.

Keywords: NGOs, information environment, international library cooperation, Ukrainian Library Association.